

**PAŃSTWOWA
AGENCJA ATOMISTYKI**

**Informacja o stanie bezpieczeństwa jądrowego i ochrony
radiologicznej obiektów jądrowych w 2023 r.**

**wraz z coroczną oceną stanu bezpieczeństwa
nadzorowanych przez Prezesa Państwowej Agencji
Atomistyki obiektów jądrowych**

Stan bezpieczeństwa jądrowego i ochrony radiologicznej obiektów jądrowych, ich wpływ na zdrowie i środowisko naturalne

Reaktor MARIA

W roku 2023 reaktor przepracował ok. 1004 godziny z mocą w zakresie 16 do 23 MW. Zrealizowano 7 cykli, których czas trwania wynosił od 19 do 212 godzin. Eksploatowano paliwo typu MR-6 o wzbogaceniu 19,7% oraz MC-5 o wzbogaceniu 19,75% - w izotop U-235. Zarówno podczas pracy reaktora, jak i przerw pomiędzy cyklami pracy, nie stwierdzono uwolnień substancji promieniotwórczych do środowiska odbiegających od normalnych. Nie stwierdzono również innych oznak wskazujących na pogorszenie stanu bezpieczeństwa jądrowego i ochrony radiologicznej w stosunku do lat poprzednich.

Normalne uwolnienia substancji promieniotwórczych pochodzą z napromienianych w rdzeniu elementów paliwowych (materiałów zawierających izotopy rozszczepialne) oraz materiałów tarczowych (materiałów umieszczanych w pobliżu elementów paliwowych w celu zmian ich właściwości fizycznych albo chemicznych poprzez strumień neutronów pochodzący z elementów paliwowych). Substancje promieniotwórcze poprzez naturalne filtry (takie, jak woda), a następnie mechaniczne filtry usuwane są do środowiska przez wentylację i komin. Ilość uwalnianych do środowiska substancji promieniotwórczych jest stale monitorowana poprzez odpowiedni system detekcji i utrzymywana poniżej limitów uwolnień zapisanych w zezwoleniu na eksploatację reaktora badawczego wydanego przez Prezesa PAA. W przypadku powstania sytuacji awaryjnych, które mogłyby doprowadzić do przekroczenia ww. limitów, wentylacja jest wyłączana i ewentualne uwolnienia substancji promieniotwórczych są znacznie ograniczane do akceptowalnych poziomów.

Wszelkie ciekłe (np. ścieki) i stałe odpady promieniotwórcze (np. zużyte rękawiczki) powstałe podczas eksploatacji reaktora MARIA przekazywane są do Zakładu Unieszkodliwiania Odpadów Promieniotwórczych. Natomiast zużyte-wypalone elementy paliwowe przechowywane są na terenie reaktora badawczego.

Zagrożenie radiologiczne personelu jest bardzo małe (otrzymane dawki na całe ciało zawierały się w granicach 0,1-1,21 mSv dla pracownika za cały rok) ze względu na ścisłe stosowanie zasad Ochrony Radiologicznej zarówno w kwestiach technologicznych jak i organizacyjnych, jak również stały nadzór i kontrolę ze strony Dozoru Jądrowego (PAA).

Bezpieczeństwo jądrowe i ochrona radiologiczna zapewnione są poprzez:

- zastosowanie zachowawczych marginesów bezpieczeństwa, technicznych środków bezpieczeństwa oraz barier zapobiegających uwalnianiu radionuklidów do otoczenia,
- prowadzenie systematycznych kontroli i ewentualnych remontów elementów bezpieczeństwa – każdy istotny element jest regularnie testowany, kalibrowany i ewentualnie naprawiany lub wymieniany,
- wbudowane cechy bezpieczeństwa reaktora (m.in. ujemne temperaturowe współczynniki reaktywności),
- stosowanie pasywnych i aktywnych układów bezpieczeństwa, które w przypadku ewentualnych zdarzeń stwarzających potencjalne zagrożenie bezpiecznie wyłączą reaktor i doprowadzą do jego schłodzenia lub znacznie ograniczą skutki radiologiczne zdarzeń,
- stosowanie zasad redundancji, różnorodności i niezależności w układach bezpieczeństwa oraz zasady bezpiecznego defektu (fail-safe),

- prowadzenie pomiarów emisji substancji promieniotwórczych do atmosfery oraz do środowiska wodnego,
- prowadzenie pomiarów poziomu promieniowania na terenie i w otoczeniu Ośrodka Świerk,
- prowadzenie pomiarów dawek indywidualnych oraz skażeń wewnętrznych pracowników.

Zgodnie z aktualnymi ocenami stanu ochrony radiologicznej zawartości substancji promieniotwórczych w otoczeniu Ośrodka Świerk i Reaktora MARIA nie odbiegają od poziomów rejestrowanych w punktach odniesienia i nie stwierdza się negatywnego wpływu reaktora MARIA na otaczające środowisko.

W okresie od 05.09.2022 r. do 27.10.2023 r. reaktor MARIA był wyłączony w celu przeprowadzenia niezbędnych prac modernizacyjno-remontowych. W czasie tej przerwy w reaktorze MARIA realizowano następujące istotne prace:

- Remont głównych rozdzielni elektrycznych wraz z wymianą kabli zasilających;
- Modernizację sterowni reaktora z zastosowaniem nowoczesnego systemu wizualizacji;
- Modernizację zbiorników na ciekłe odpady promieniotwórcze;
- Modernizację systemu pomiaru aerozoli w budynku B obiektu reaktora;
- Modernizację przetwornika pomiaru przepływu wody w układzie chłodzenia kanałów paliwowych oraz przetwornika pomiaru przepływu wody w układzie chłodzenia basenu reaktora;
- Modernizację układu pomiaru poziomu wody w basenie reaktora i w basenie przechowawczym;
- Remont hali fizycznej;
- Montaż elementów nowej impulsowej linii rozruchowej.

Reaktor EWA

W 1997 r. rozpoczęto proces likwidacji tego reaktora. W 2002 r. zakończono fazę drugą likwidacji, podczas której dokonano usunięcia z reaktora paliwa jądrowego i wszystkich substancji promieniotwórczych, których poziom aktywności mógł mieć znaczenie z punktu widzenia ochrony radiologicznej. Budynek reaktora został wyremontowany, a pomieszczenia przystosowano na potrzeby Zakładu Unieszkodliwiania Odpadów Promieniotwórczych (ZUOP). Obecnie w budynku byłego reaktora EWA zlokalizowane są:

- pracownia izotopowa klasy I,
- laboratorium analiz radiometrycznych,
- laboratorium chemiczne,
- pralnia odzieży skażonej.

Przechowalniki wypalonego paliwa (obiekty nr 19 i 19A)

Przechowalnik nr 19 służył do przechowywania zakapsułowanego niskowzbożonego wypalonego paliwa typu EK-10 (LEU), pochodzącego z pierwszego okresu eksploatacji reaktora EWA w latach 1958-1967. Obiekt ten obecnie jest wykorzystywany jako miejsce przechowywania niektórych stałych odpadów promieniotwórczych pochodzących z likwidacji reaktora EWA i z eksploatacji reaktora MARIA oraz zużytych źródeł promieniowania γ o dużej aktywności.

Przechowalnik nr 19A służył do przechowywania wysokowzbożonego (HEU) paliwa typu WWR-SM

i WWR-M2, pochodzącego z eksploatacji reaktora EWA w latach 1967-1995, a także do przechowywania zakapsułowanego paliwa typu MR, pochodzącego z eksploatacji reaktora MARIA. Obecnie w żadnym z dwóch przechowalników nie ma wypalonego paliwa jądrowego i tylko w jednym z przechowalników znajduje się woda.

Bezpieczeństwo jądrowe i ochrona radiologiczna zapewniona jest poprzez:

- kontrolowanie istotnych parametrów chemicznych i radiologicznych w obiektach 19 oraz 19A,
- prowadzenie kontroli wizualnych stanu zbiorników przechowawczych pod kątem uszkodzeń mechanicznych i korozji w obszarach dostępnych do obserwacji,
- prowadzenie systematycznego monitoringu radiologicznego w obszarach przechowalników, obejmujących cotygodniowe kontrole obiektów, które dotyczą np. pomiarów mocy dawki promieniowania gamma czy pomiarów skażeń powierzchni pomieszczeń technologicznych metodą wymazów,
- kontrolowanie uwolnień promieniotwórczych izotopów do atmosfery,
- kontrolowanie narażenia zewnętrznego od promieniowania jonizującego pracowników obsługi.

Przeprowadzone kontrole w obiektach jądrowych

Inspektorzy dozoru jądrowego z Departamentu Bezpieczeństwa Jądrowego PAA przeprowadzili w 2023 r. 21 kontroli w zakresie bezpieczeństwa jądrowego, ochrony radiologicznej oraz ochrony fizycznej obiektów jądrowych. Przeprowadzone kontrole, nie wykazały zagrożeń dla bezpieczeństwa jądrowego i ochrony radiologicznej, jednakże w kilku przypadkach inspektorzy dozoru jądrowego stwierdzili przekroczenie przepisów w zakresie prowadzenia bieżącej eksploatacji, jak i naruszenia warunków zezwolenia.

Kontrole przeprowadzone w NCBJ dotyczyły głównie reaktora MARIA (13 kontroli) i polegały między innymi na sprawdzeniu i ocenie:

- zgodności prowadzenia bieżącej eksploatacji i dokumentacji ruchowej reaktora MARIA z warunkami zezwolenia,
- programów szkoleń,
- zintegrowanego systemu zarządzania,
- sposobu prowadzenia prac remontowych i konserwacyjnych,
- zarządzania starzeniem,
- stanu kanałów paliwowych i regulacyjnych, napędów prętów pochłaniających,
- stanu systemu wentylacji,
- wnioskowanych zmian w zezwoleniu, modernizacji, modyfikacji,
- realizacji ochrony radiologicznej,
- procesu rozruchu reaktora,
- jakości pomiarów technologicznych,
- stanu zasilania elektrycznego,
- procesu wyłączenia reaktora,
- obiegu chłodzenia kanałów paliwowych i obiegu chłodzenia basenu,

- realizacji ochrony fizycznej.

Kontrole przeprowadzone w Zakładzie Unieszkodliwiania Odpadów Promieniotwórczych - ZUOP (3 kontrole) i Krajowym Składowisku Odpadów Promieniotwórczych - KSOP (5 kontroli) dotyczyły:

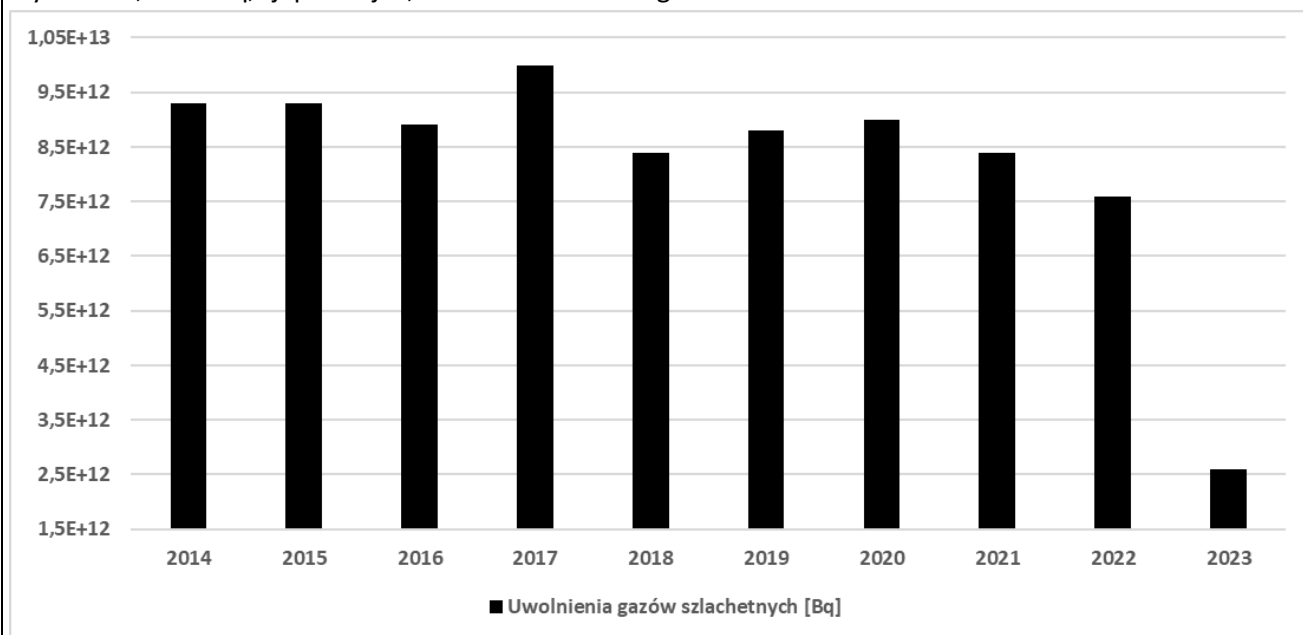
- likwidacji obiektu reaktora badawczego EWA,
- wspólnej ewidencji odpadów promieniotwórczych,
- wykonywania decyzji nadzorczych,
- przyjmowania odpadów do KSOP,
- zintegrowanego systemu zarządzania,
- stanu technicznego obiektów,
- procesów technologicznych unieszkodliwiania odpadów promieniotwórczych,
- stanu technicznego przechowalników wypalonego paliwa,
- ochrony fizycznej.

Wnioski i spostrzeżenia z przeprowadzonych kontroli były na bieżąco przekazywane do kierowników jednostek organizacyjnych eksploatujących obiekty jądrowe. Postępowanie w zakresie nieprawidłowości i uchybień stwierdzanych przez inspektorów dozoru jądrowego było prowadzone w odrębnych postępowaniach.

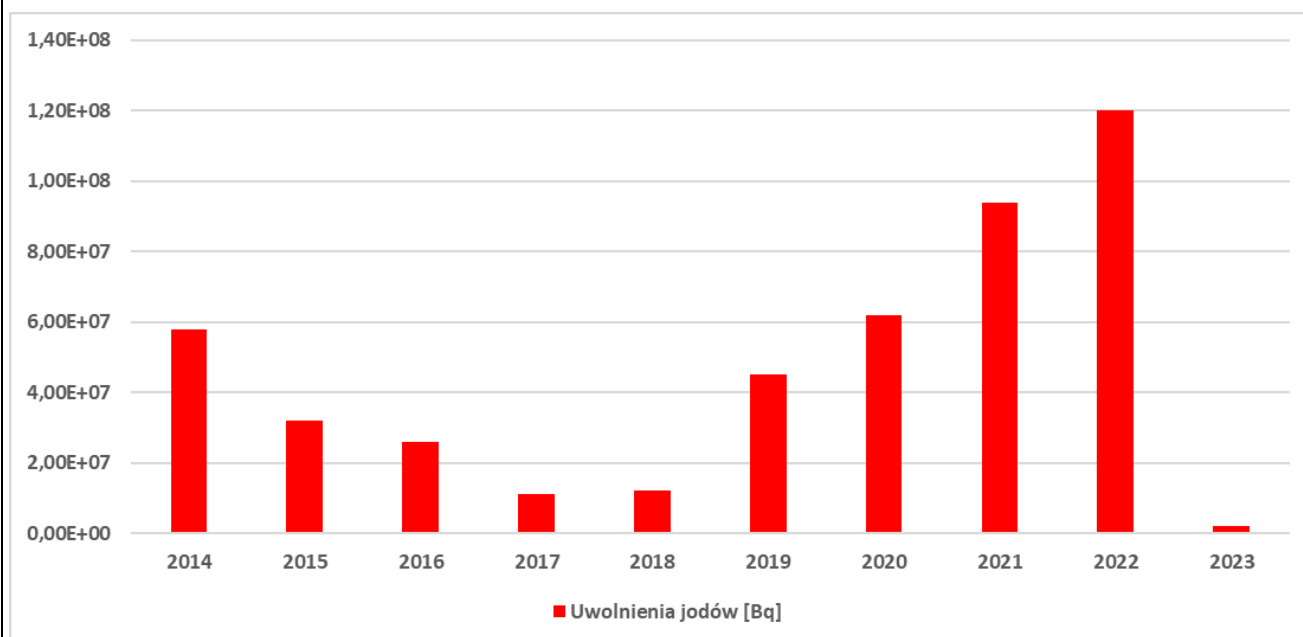
Wielkości i skład izotopowy uwolnień substancji promieniotwórczych z obiektów jądrowych do środowiska

Reaktor MARIA

W warunkach normalnej pracy reaktora podstawowe zagrożenie w jego otoczeniu pochodzi od emisji gazów szlachetnych (Ar-41 oraz izotopy ksenonu i kryptonu) a także izotopów jodu. Emisja gazów szlachetnych wyniosła $2,6 \times 10^{12}$ Bq, tj. 0,3 % limitu określonego w warunkach zezwolenia, zaś roczna emisja izotopów jodu wyniosła $2,2 \times 10^6$ Bq, tj. poniżej 0,1 % limitu określonego w zezwoleniu.

Wykres 1. Wartość uwolnień gazów szlachetnych w poszczególnych latach podana w bekerelach na rok

Wykres 2. Wartość uwolnień jodów w poszczególnych latach podana w bekerelach na rok

Reaktor EWA

Ze względu na usunięcie z rdzenia reaktora paliwa jądrowego oraz innych substancji promieniotwórczych reaktor EWA nie emituje do środowiska substancji promieniotwórczych, dlatego nie ma potrzeby ustalania limitów uwolnień.

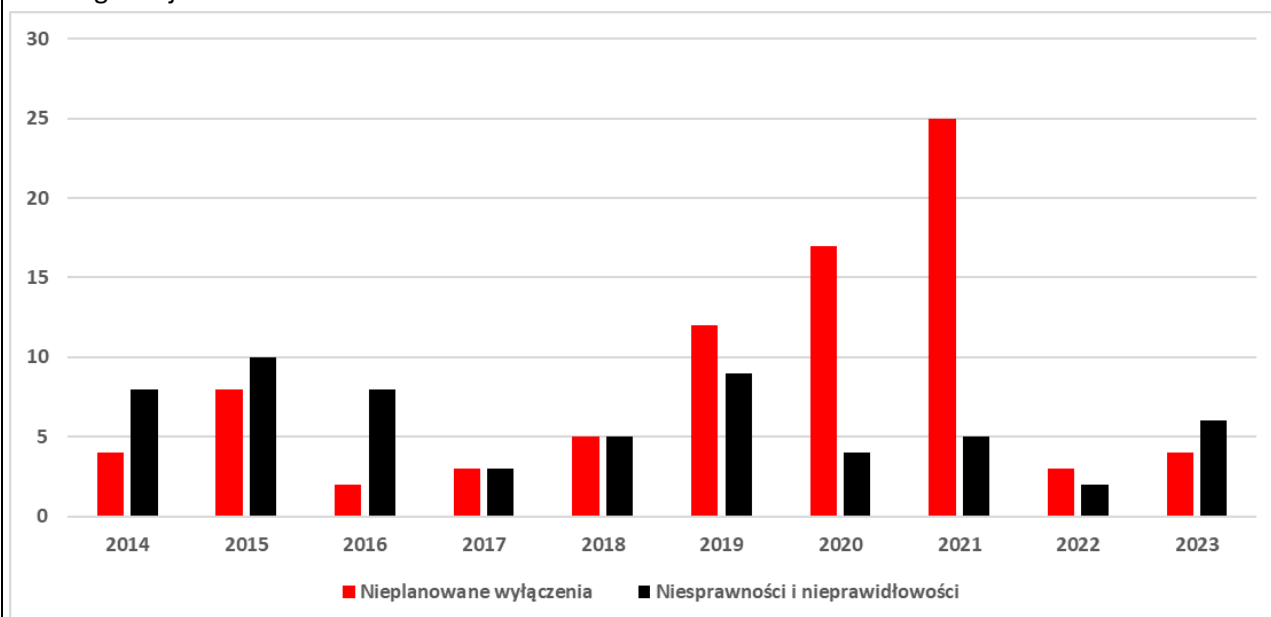
Przechowalniki wypalonego paliwa (obiekty nr 19 i 19A)

W chwili obecnej w przechowalnikach wypalonego paliwa jądrowego **nie znajdują się żadne elementy z wypalonym paliwem jądrowym**. Wszystkie elementy paliwowe zostały wysłane do Federacji Rosyjskiej w ramach programu GTRI (ang. *Global Threat Reduction Initiative*) i w związku z powyższym **nie było potrzeby** wykonywania pomiarów stężenia trytu (HTO) wody w zbiornikach przechowalników wypalonego paliwa jądrowego 19 i 19A oraz szacowania jego uwolnień do atmosfery.

Informacje o zdarzeniach w obiekcie jądrowym powodujących powstanie zagrożenia

Reaktor MARIA

W roku 2023 w reaktorze MARIA **nie odnotowano zdarzeń** powodujących powstanie zagrożenia. Liczba nieplanowanych wyłączeń reaktora była stosunkowo niska, natomiast liczba stwierdzonych niesprawności i nieprawidłowości w działaniu systemów i urządzeń nie różniła się znacznie od tej z poprzednich lat. Żadne z nieplanowanych wyłączeń nie stanowiło zagrożenia dla bezpieczeństwa jądrowego i ochrony radiologicznej.

Wykres 3. Liczba nieplanowanych wyłączeń oraz stwierdzonych niesprawności i nieprawidłowości

Reaktor EWA

Stan obiektu będącego w likwidacji wiązał się z brakiem możliwości wystąpienia zdarzeń powodujących zagrożenie.

Przechowalniki wypalonego paliwa (obiekty nr 19 i 19A)

Brak obecności wypalonego paliwa w przechowalnikach wiązał się z brakiem możliwości wystąpienia zdarzeń powodujących zagrożenie.

Informacje o wydanych zezwoleniach dotyczących, obiektów jądrowych

Reaktor MARIA

W 2023 r. reaktor MARIA pracował na podstawie zezwolenia Prezesa PAA nr **1/2015/Maria** z dnia 31 marca 2015 r. ważnego do 31 marca 2025 r. W 2023 r. zezwolenie zmieniono następującymi decyzjami:

- Decyzją nr 1/2023/Maria z dnia 17 lipca 2023 r., zmieniającą zezwolenie nr 1/2015/Maria z dnia 31 marca 2015 r., związaną z aktualizacją i ujednoczeniem Eksploatacyjnego Raportu Bezpieczeństwa, zgodnie z wymaganiami Rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 30 czerwca 2015 r. w sprawie dokumentów wymaganych przy składaniu wniosku o wydanie zezwolenia na wykonywanie działalności związanej z narażeniem na działanie promieniowania jonizującego albo przy zgłoszeniu wykonywania tej działalności (Dz.U. 2015 poz. 1355).
- Decyzją nr 2/2023/Maria z dnia 27 października 2023 r., zmieniającą zezwolenie nr 1/2015/Maria z dnia 31 marca 2015 r., związaną z aktualizacją Eksploatacyjnego Raportu Bezpieczeństwa i innych dokumentów dotyczących eksploatacji reaktora po modernizacji i okresowym przeglądzie dokumentacji.

Dodatkowo reaktor MARIA posiada zezwolenie nr **1/2015/NCBJ** z dnia 3 kwietnia 2015 r. ważne do 31 marca 2025 r. na przechowywanie materiałów jądrowych oraz zezwolenie nr **2/2015/NCBJ** z dnia 3 kwietnia 2015 r. ważne do 31 grudnia 2029 r. na przechowywanie wypalonego paliwa jądrowego w basenie przechowawczym. Zezwolenia te nie uległy zmianie w roku 2023.

Reaktor EWA oraz przechowalniki wypalonego paliwa

Reaktor EWA będący w stanie likwidacji i przechowalniki wypalonego paliwa jądrowego są eksploatowane przez ZUOP na podstawie jednego wspólnego zezwolenia nr 1/2002/EWA z dnia 15 stycznia 2002 r. uzupełnionego aneksami nr 1/2009/ZUOP, 1/2010/ZUOP, 1/2012/ZUOP, 2/2012/ZUOP, 1/2014/ZUOP oraz 1/2016/ZUOP, które dotyczyły wywozów wypalonego paliwa do Federacji Rosyjskiej. Zezwolenie to jest ważne bezterminowo i wymaga składania sprawozdań kwartalnych do PAA. W 2023 roku powyższe zezwolenie nie uległo zmianie.

Coroczne oceny stanu bezpieczeństwa nadzorowanych obiektów jądrowych

Reaktor MARIA

Maksymalne zarejestrowane wartości aktywności substancji promieniotwórczych uwolnionych do otoczenia nie przekraczają rocznych limitów uwolnień określonych dla reaktora MARIA. Zgodnie z aktualnymi ocenami stanu ochrony radiologicznej zawartości substancji promieniotwórczych w otoczeniu Ośrodka Świerk nie odbiegają od poziomów rejestrowanych w punktach odniesienia i nie stwierdza się negatywnego wpływu reaktora MARIA na środowisko.

Reaktor EWA

Ze względu na zaawansowany proces likwidacji reaktora EWA związany z usunięciem wszystkich możliwych źródeł emisji substancji promieniotwórczych stwierdza się, że w przypadku reaktora EWA zachowany jest należyty poziom bezpieczeństwa jądrowego i nie stwierdza się możliwości wystąpienia zagrożeń.

Przechowalniki wypalonego paliwa (obiekty nr 19 i 19A)

Stan zbiorników w przechowalnikach nie budzi zastrzeżeń. Przy wykorzystaniu monitoringu radiologicznego w obszarach przechowalników wypalonego paliwa nie stwierdzono żadnych anomalii ani przekroczeń dozwolonych limitów uwolnień. Przeprowadzane regularnie kontrole wizualne stanu zbiorników przechowawczych pod kątem uszkodzeń mechanicznych i korozji wykluczyły możliwość rozszczelnienia i uwolnienia do środowiska nieznacznych ilości izotopów promieniotwórczych znajdujących się w wodzie jednego z przechowalników.